

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від _____
(протокол № _____)

Силабус
навчальної дисципліни
Арт-терапія в тренерській роботі
2025-2026 навчальний рік

Освітньо-професійна програма: Психологія.
Спеціальність: 053 Психологія
Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рівень вищої освіти: II рівень

Викладач (і)	Кочерга Євгенія Володимирівна
Посилання на сайт	https://fppom.bdpu.org.ua/kafedra-psychologiyi/
Контактний тел.	0688688089
Е-mail викладача:	blagomir2013@gmail.com
Графік консультацій	За індивідуальним графіком

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
5/150		38	112	залік

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: арттерапія, терапія мистецтвом, ізотерапія, мандало терапія, казкотерапія, терапія МАК, фототерапія, пісочна терапія, ландшафтна терапія, бібліотерапія.

Мета та предмет курсу: формування у здобувачів професійної компетентності щодо використання методів арт-терапії в тренерській роботі, розвитку особистісної креативності, рефлексивності та навичок фасилітації групових процесів через мистецькі практики.

Предмет вивчення арттерапії: методики, методи, засоби, техніки арттерапії.

Компетентності та програмні результати навчання:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	Загальні	- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; - здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності психолога.	<i>Знати:</i> - завдання та основні поняття навчальної дисципліни; - основні психологічні шляхи вирішення ключових проблем особистості, яка перебуває у важкій життєвій ситуації або переживає кризу. <i>Вміти:</i> - здійснювати аналіз, синтез,

			узагальнення, інтерпретацію наукової інформації; - самостійно розбиратися в постановці і вирішенні проблем, пов'язаних з наданням психологічної допомоги.
	Фахові	- знання категоріально-понятійного апарату арт-терапії; - уміння організувати та надавати психологічну допомогу; - здатність усвідомлювати межі своєї компетентності та дотримання норм професійної етики.	<i>Знати:</i> - основні категорії і поняття арттерапії; - системне уявлення про особливості арттерапевтичного процесу; <i>Вміти:</i> - продемонструвати уміння використовувати методи арттерапії в роботі з різними категоріями клієнтів; - дотримуватися принципів професійної етики.

Зміст курсу:

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні питання арттерапії в тренерській роботі

Тема 1. Вступ до арт-терапії в тренерській роботі. Витоки арттерапії: розвиток у контексті психології, психоаналізу, гуманістичної психології та педагогіки. Основні напрями арттерапії: класична, гуманістична, юнґіанська, інтегративна. Принципи арттерапевтичного підходу (спонтанність, символічність, безоцінковість, безпечність, креативність). Відмінність між терапевтичними, тренінговими та коучинговими форматами застосування мистецьких технік. Місце арттерапії у сучасних тренінгових технологіях – як інструмент розвитку креативності, самопізнання, емоційного інтелекту, командної взаємодії. Професійна роль тренера-арттерапевта..

Тема 2. Психологічні механізми впливу творчості. Психологічна природа творчості: несвідоме, уява, асоціації, емоційне вираження. Механізми арттерапевтичного впливу: катарсис – звільнення емоцій через творчий акт, проекція – відображення внутрішнього світу у зовнішніх образах, символізація – перетворення несвідомого досвіду в символічні форми, інтеграція досвіду – об'єднання частин «Я» через творчий процес. Вплив творчої активності на саморефлексію, самоусвідомлення, подолання опору. Використання метафори та образу у тренерській практиці.

Тема 3. Арттерапевтична сесія як форма групової взаємодії. Особливості групового процесу в арттерапії. Етапи арттерапевтичної сесії: вступ (створення безпечного простору), основна частина (творча активність), завершення (рефлексія, інтеграція). Роль тренера як фасилітатора процесу: спостереження, підтримка, безоцінковість. Психологічна безпека і межі втручання. Вербальна і невербальна рефлексія після вправ. Види групових форматів: індивідуально-групові, парні, колективні артпроекти.

Змістовий модуль 2. Практикум з арттерапії в тренерській роботі

Тема 4. Види арттерапії у тренерській практиці. Класифікація видів арттерапії та їх психотерапевтичний потенціал. Особливості адаптації різних видів мистецтва до тренінгового формату. Малюнкова арттерапія, пісочна терапія, музикотерапія, казкотерапія, фототерапія, медіарттерапія – відео, колаж, цифрове мистецтво у тренінгах.

Тема 7. Етичні аспекти роботи тренера-арттерапевта. Поняття професійної етики тренера та арттерапевта. Межі компетентності: тренер, психолог, психотерапевт. Створення психологічно безпечного простору в групі: правила, межі, довіра. Конфіденційність, уникнення ретравматизації, підтримка афективної стабільності учасників. Робота з опором і емоційними реакціями у групі. Саморегуляція тренера: профілактика професійного вигорання.

Тема 8. Розробка власного тренінгу з арттерапевтичними елементами. Етапи розробки тренінгової програми: визначення мети, цільової групи, структури, вправ. Алгоритм створення арттерапевтичного тренінгу: вступ – основна частина – інтеграція – завершення. Відбір технік відповідно до завдань (самопізнання, командоутворення, розвиток емоційного інтелекту). Підготовка тренерського портфоліо (мета, очікувані результати, методи оцінювання). Презентація проекту і отримання зворотного зв'язку.

Методи навчання: Поєднання традиційних і нетрадиційних методів навчання з використанням інноваційних технологій: лекції (тематична/проблемна), практичні, пояснення, опитування, ілюстрування, проблемна бесіда, тестування, метод ситуацій, дискусія, «мозковий штурм», робота в малих групах, арттерапевтичні методи.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання самостійної роботи є обов'язковим. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) відбуваються на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності згідно Положення про академічну доброчесність у БДПУ. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Вивчення курсу потребує використання проектору, екрану, офісних програм призначені для основної маси користувачів.

Система оцінювання та вимоги:

Таблиця оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	X (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

При оцінюванні кожного змістового модуля враховуються такі основні елементи навчальної діяльності студента:

- 1. Відповідь на практичному занятті максимально 2 бали.**
- 2. Виконання самостійної роботи максимально 3 бали.**
- 3. Написання тестового контролю за темою до 2 балів.**

1. Бали за участь та відповіді на практичному занятті:

2 бали отримує студент, який виявив всебічні, систематичні і глибокі знання навчально-програмового матеріалу теми, послідовно та логічно, у повному обсязі розкрив зміст питання, вільно володіє термінологією, орієнтується у попередньому матеріалі, правильно відповідає на додаткові питання, робить висновки.

1.5 бали отримує студент, який виявив повне знання навчального матеріалу теми, послідовно та логічно, розкрив зміст питання, вільно володіє термінологією, правильно відповідає на додаткові питання, робить висновки.

1 бал отримує студент, який виявив певні знання навчального матеріалу теми, розкрив зміст питання, але не послідовно й не в повному обсязі, володіє термінологією, не завжди правильно відповідає на додаткові питання, має труднощі у формулюванні висновків.

0.5 балів отримує студент, який виявив прогалини у знаннях навчально-програмного матеріалу теми, припускає помилки у розкритті змісту питання, має труднощі у розкритті змісту термінів, формулюванні висновків, не орієнтується у попередньому матеріалі.

2. Бали за виконання самостійної роботи з теми (максимально 3 бали):

2 бали – повне, логічне розкриття теми самостійної роботи.

1 бал – формулювання висновків.

3. Написання тестового контролю з теми: від 0 до 2 балів.

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Арт-терапія : навчальний посібник / уклад. В. І. Станішевська. Умань : ВПЦ «Візаві», 2022. 172 с.
2. Дьоміна Г. А. ЗенАрт. Інтуїтивний малюнок. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2021. 96 с.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
4. Колпакчи О. С. Арт-терапія: курс лекцій : навчальний посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2018. 288 с.

Додаткові

1. Арттерапія в роботі психолога: інноваційні підходи : зб. матер. V Всеукр. наук.-практ. конференції, 23–27.10.2023 / уклад. О.Е. Жосан. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 140 с.
2. Арттерапія для дітей. 78 технік для підтримки та відновлення: метод. посіб. / за ред. Т. Курганської Київ : ТОВ «7БЦ», 2025. 244 с.
3. Арттерапія з військовими у часи війни : методичний посібник / за заг. ред. О. Вознесенської, Л. Галіциної, М. Перун. Київ : ФОП Назаренко Т. В., 2025. 324 с. : іл.
4. Бідник А. Кочерга Є. Підготовка майбутніх вчителів до використання арттерапевтичних практик у роботі з підлітковими конфліктами. *Формування готовності до інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців: теорія і практика* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Запоріжжя, 16.05.2025) / за ред. А. С. Лесик, К. Ю. Петрик, Н. М. Щербакової. Запоріжжя : БДПУ, 2025. С. 207–209.

5. Вознесенська О. Л., Подкоритова Л. О. Цілющі сили природи: еко-арттерапія. Київ : ФОП «Назаренко Т.В.», 2021.
6. Вознесенська О. Медіа-арт-терапія: нові можливості інформаційної доби. *Простір арт-терапії: можливості інтеграції: матеріали XIV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Київ, 23–25 лютого 2017 р.) / [за наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдюнової, О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. Київ : Золоті ворота, 2017. С.15–21.
7. Кочерга Є. Арттерапія як елемент процесу формування soft skills майбутніх психологів. *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності : теорія і практика* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Глухів, 20 лютого 2025 року) / за науковою редакцією д-ра пед. наук, професора Бірюк Людмили Яківни. Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2025. С. 179–181.
8. Кочерга Є. В. Архетип матері як ресурс психологічної підтримки у професійній підготовці майбутніх фахівців допоміжних професій. *Theoretical and practical application of the results of modern science : Scientific multidisciplinary monograph*. USA : International Center for Science and Social Transformation (isst.co.ua), 2025. С. 270–274.
9. Кочерга Є. Можливості використання арттерапевтичних вправ для психологічної підтримки майбутніх вчителів початкових класів. *Нові педагогічні виміри професійного розвитку майбутніх учителів: сучасні реалії та виклики*: матер. Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (15 листопада 2024 р., Бердянський державний педагогічний університет) / за ред. доц. А. Лесик, доц. Л. Чемоніної. Запоріжжя, 2024. С. 89–93. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/4386>
10. Кочерга Є. Штучний інтелект як допоміжний засіб в арттерапевтичній роботі. *Простір арттерапії: вектори зцілення у часи війни: матеріали XXII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції* (21–23 березня 2025 р.) / [за наук. ред. О.Л. Вознесенської, Л.О. Подкоритової]. Київ: Талком, 2025. С. 42–45. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744961/1/Art%20Therapy%20Space-22%20Proceedings%20%282025%29.pdf#page=43>
11. Кочерга Є.В., Доманова В.-В. О., Захов Д.Г. Штучний інтелект як допоміжний засіб у психологічній роботі. *Кіберпсихологія в інформаційному суспільстві: підтримка, навчання, розвиток*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (19.05.2025-19.06.2025, м. Київ). 2025. URL: https://newlearning.org.ua/sites/default/files/tezy/2025/Kocherha_Yeuheniia_2025.pdf
12. Митрофанова-Керсанова Л. А., Кочерга Є. В., Яковліва О. П., Яременко Л. Г., Сауріна О. І. Арттерапія в контексті соціально–педагогічної підтримки та реабілітації особистості. *Перспективи та інновації науки*. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2025. № 5(51). С. 2108–2124. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)).
13. Орловська О. А. Казкотерапія як метод символ-драми в роботі психолога та соціального працівника : Навч.-метод. посіб.; Навч.-наук. гуманітар. ін-т Тавр. нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського, Каф. психології, соц. роботи та педагогіки. Київ : Гельветика, 2020. 162 с. : мал.
14. Сила незламності: техніки підтримки та відновлення : метод. посіб. / за ред. Т. Курганської. Київ : ТОВ «7БЦ», 2025. 208 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://library.bdpu.org.ua/> Бібліотека БДПУ
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека імені В. І. Вернадського

3. <http://nplu.org/> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
4. <https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>
Електронна бібліотека «УКРАЇНКА»
5. <https://zounb.zp.ua/> Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека
6. <https://kdket.lcloud.in.ua/ebook/224> Навчальна хмара. Електронні підручники.